

kulisty twór chrząstkowo-kostny—krtan dolną (*syrix*), którą należy przeciąć w linii strzałkowej.

Narząd rozrodcze. U samca wyjmuje się jądra, odcinając je od krezki i od nasieniowodów. Przy oglądaniu jąder należy pamiętać, że w okresie aktywności płciowej jądra ulegają bardzo znacznemu powiększeniu. Odcina się cięciem okrężnym odbyt i wycina stek, moczowody, a po przecięciu otrzewnej oraz pni naczyńowych wyjmuje się nerki wraz z nadnerczami. Nerki należy wyjmować ostrożnie, podważając je tyłcem noża z zagłębien kostnych.

U samicy — odcina się jajniki oraz jajowód od krezki i wyjmuje wraz z resztą narządu moczopłciowego, po oddzieleniu steku w podobny sposób jak u samców (zmiana kształtu i barwy zawiązków jaj — biała biegunka piskląt, przewlekły tyfus kur).

Nerki, o budowie zrazikowej występują w postaci wydłużonych kielbaskowatych tworów, przewężonych w przedniej części wskutek czego tworzą one jakby dwa płaty. Długość ich wynosi kilka cm (6—7), grubość — kilkanaście milimetrów (powiększenie nerek może wskazywać na tyfus kur, kokcydiozę, zmiany białaczkowe). Zwraca się uwagę na wnętrza moczowodów (złogi moczanów; zmiany stojące w związku z niedoborem witaminy A). Przy przednio-przyśrodkowej krawędzi nerek odnajduje się nadnercza posiadające kształt zbliżony do ostrosłupa trójkątnego.

Ku przodowi od nerek znajdują się płuca. Wyjmuje się je oddzielając szczątkowe pozostałości przepony posiadające wygląd listewki odgradzającej płuca po stronie brzusznej i ostrożnie podważa się tępą rękojeścią skalpela zrazy ich umieszczone po obu stronach w dość głębokich zagłębieniach między żebrami, płuca często bywają przekrwione albo objęte procesem zapalnym przy cholerze drobiu; szarawe guzy mięszu występują przy białaczce; u piskląt przy białej biegunce spotyka się często białawe guzki szarawe, zielonkawe lub czarne tarczokowate guzki spotykane są przy pleśniawkach — (*aspergillosis*).

Sekcję mózgu wykonuje się w podobny sposób, jak u zwierząt ssących. Aby wyjąć mózg przecina się nożyczkami sklepienie czaszki w linii środkowej, następnie wykonuje się cięcia po obu stronach od oczodołów do otworu potylicznego wielkiego (*foramen occipitale magnum*); czaszowate wycinki sklepienia odchyła się ku tyłowi i na boki. Po zbadaniu mózgu otwiera się sklepienie zatoki podoczodołowej (*sinus infraorbitalis*), przecinając je nożyczkami po przyśrodkowej stronie oczodołów.

Dokładne zbadanie nerwów obwodowych ma duże znaczenie diagnostyczne ze względu na zmiany występujące często w tym narządzie przy chorobie Mareka (*neurolymphomatosis*). Przeważnie ogranicza się do zbadania splotu barkowego, splotu lędźwiowo-krzyżowego i pnia nerwu kulszowego. Nerw kulszowy na odcinku uda jest dostępny dla oglądania po odchyleniu trójkątnego mięśnia przywodziciela położonego po przyśrodkowej stronie kości udowej. Nerw ten przebiega równoległe do tętnicy udowej. Splot kulszowy odnajduje się pod środkowym płatem nerki. Należy porównać wygląd splotów i pni nerwowych po obu stronach, aby łatwiej stwierdzić ewentualne różnice wywołane procesem chorobowym.

Należy również zwrócić uwagę na stawy; po przecięciu torebek stawowych należy obejrzeć powierzchnie stawowe; zwłaszcza stawy śródstopnopalcowy i stępu bywają częstymi siedliskami zmian durowych (rzadziej zmiany te występują w stawach nadgarstkowych i łokciowych).

Kości udowe i piszczelowe oddziela się od zwioł, przecinając przyczepy mięśni, ścięgna, więzadła i torebki stawowe; następnie rozczepia się je podłużnie lub odtupuje zbitą substancją kostną w celu obejrzenia szpiku i jamy szpikowej (gruźlica, białaczka).

Węzły chłonne u drobiu nie występują w takiej postaci i ilości jak u zwierząt ssących. Zastępują je wy-

sepki tkanki limfoidalnej rozproszone wzdłuż przewodu pokarmowego. U kur wyraźne skupienia owej tkanki występują jako (*tonsillae caecales*) przy końcu jelita cienkiego w miejscu odgałęzienia się worków ślepych. Tkanka ta o ile nie jest wyraźnie zmieniona chorobowo, nie rzuca się w czasie sekcji w oczy.

U kurcząt należy zwracać uwagę na pęcherzyk żółtkowy (przy białej biegunce może on być stosunkowo duży: u 2-tygodniowych kurcząt bywa nawet wielkości ziarenka fasoli).

W poszczególnych przypadkach, jak na przykład przy napotkaniu zrostów między narządami można a nawet trzeba odbiec od podanego schematu wykonywania sekcji. Wszelkie odchylenia w zakresie techniki sekcyjnej są w tych przypadkach dyktowane względami zachowania ciągłości obrazu zmian anatomicznych.

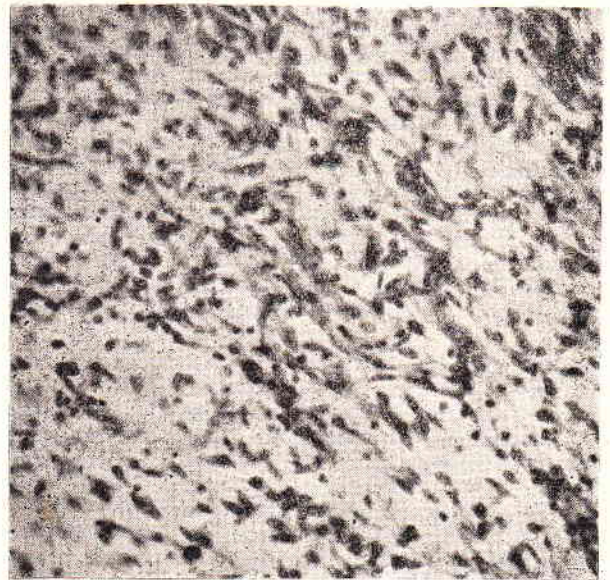
ADAM KĄDZIOŁKA

MIĘSAKO-ŚLUZAK (SARCOMA-MYXOBLASTICUM) W SERCU ŚWINI.

Z Zespołu Katedr Patologii i Terapii Zw. Dom. UMCS
Kierownik: Prof. Dr T. ŻULIŃSKI,
Zakład Anatomii Patologicznej Wydz. Wet. UMCS w Lublinie.
Kierownik: Prof. Dr T. ŻULIŃSKI.

Z pierwotnych nowotworów złośliwych mięśnia sercowego najczęściej obserwowano mięsaki, które zwykle jako guzy znacznej wielkości i rozmiarów niekiedy o budowie płatowej sadowią się częściej w prawym przedsionku, uciskając pnie naczyniowe żyły głównej. Mają one utkanie wrzecionowatokomórkowe, niekiedy okrągłokomórkowe lub mieszanokomórkowe.

Do nader rzadko spotykanych nowotworów mięśnia sercowego należy mięsako — śluzak, dlatego zamieszczone spostrzeżenie zasługuje na uwagę.

Wśród skąpego podścieliska układają się beziadnie, stosunkowo małe, podłużne i okrągłe komórki ciemno zabarwione, pomiędzy nimi znajdują się pojedyncze lub po kilka, przeważnie trójkątne blade zabarwione astrocyty, tworzące ze swych wypustek delikatny zrąb — Fot. J. Pacewicz. Puławy.

Niniejszy przypadek dotyczył świni wagi ok. 100 kg. Mięsień sercowy o ciężarze 1450 g był 3 — 4 krotnie większy od serca o prawidłowych wymiarach. Serce kształtem podobne było do dzwonu, przy czym szczególnie w obrębie uszek oraz odcinka przed-

sionkowo-komorowego wykazywało znaczny rozrost, ściany były zgrubiałe tak wydatnie, że światło przed-sionków i komór ulegało znacznemu zwięzieniu.

Spoistość mięśnia była dość oporna, w okolicy uszek bardziej wiotka. Na przekroju barwa mięśnia była ciemno-czerwona, natomiast w obrębie odcinka przed-sionkowo - komorowego poprzetykana pasmami o jaśniejszej barwie.

W preparatach histologicznych sporządzonych z po-branych skrawków stwierdza się:

Wśród bardzo skąpego podścieliska układają się bezładnie w wielkiej obfitości różnokształtne, prze-ważnie podłużne i owalno-krągłe komórki, barwiące się na kolor ciemno-fioletowy, pomiędzy nimi znajdują się w drobnych skupiskach, lub nawet pojedynczo, przeważnie trójkątne o bogatej zarodki komórkowej, dużym jądrze, blade zabarwione komórki, wysyłające długie wypustki (astrocyty).

Obraz zmian histopatologicznych przemawia za roz-rostem nowotworowym o charakterze mięsako-śluzaka, przy czym komórki mięsaka wykazują skład miesza-no-komórkowy (sarcoma varieto cellulare-myxoblasticum)

RYSZARD BADURA

TORBIELE ZASTOINOWE GRUCZOŁÓW ŚLINOWYCH

Z Kliniki Chirurgicznej Wydz. Wet. we Wrocławiu
Kierownik: Prof. Dr KAZIMIERZ SZCZUDŁOWSKI

Torbiele zastoinowe zarówno samych gruczołów śli-nowych jak i ich przewodów wyprowadzających zwane w powszechnie przyjętej terminologii stomatologicznej żabką (*ranula*) nie są w praktyce weterynaryjnej zja-wiskiem nowym. Opisanych zostało już do tej pory szereg tego rodzaju przypadków występujących nie tylko u psów, ale także u koni i bydła. Wystarczy przy-toczyć chociażby pracę Bergego opublikowaną w roku 1938 z okazji jubileuszowego wydania prac poświęco-nych najnowszemu zagadnieniu chirurgicznemu (1), omawiającą w bardzo szeroki sposób etiologię, pato-genenezę i leczenie torbieli ślinianek u psów. Mimo to wydaje się celowym i słusznym poruszenie tej kwestii oraz uzupełnienie dotychczasowego dorobku na tym polu własnymi spostrzeżeniami zebranymi w oparciu o siedem ostatnich obserwowanych przypadków. Tym bardziej, że schorzenie to, chociaż zdarza się głównie u psów, nie jest pozbawione aspektu praktycznego, bo-wiem występować może jak w naszym wypadku u ow-czarek o wysokich wartościach śledczo obronnych.

Torbiele zastoinowe gruczołów ślinowych (*cystis e retentione*) należą do torbieli czynnościowych i jak wszystkie tego typu powstają na skutek zaczopowania bądź to przewodu wyprowadzającego bądź też zaczopo-wania samego zrazika gruczołowego. Skutkiem powstałej przeszkody uniemożliwiającej odpływ, rozwija się roz-strzeń odpowiedniego elementu wyprowadzającego lub gruczołowego, która w miarę narastania płynu prze-kształca się w torbiel, mniejszych lub większych roz-miarów. Wnętrze jamy torbieli jest wyścielone nabłon-kiem migawkowym. Zasadniczo istnieją możliwości pow-stania torbieli z każdego gruczołu ślinowego, najczęściej jednak schorzenie dotyczy ślinianki podjęzykowej dłu-goprzewodowej (*gl. sublingualis grandicanalaris*), lub jej przewodu wyprowadzającego (*ductus sublingualis major* Barthelini) wzgl. ślinianki podjęzykowej krótko-przewodowej (*gl. sublingualis parvicanalaris*). Inne śli-nianki jak podżuchwowa są zmienione rzadziej, a w śli-niankach przyszyjnych cysty retencyjne prawie się nie spotyka. U koni, które nie posiadają gruczołu podjęzy-kowego długoprzewodowego obserwowano drobne, po-jedyncze lub rozsiane torbiele umiejscowione pod języ-kiem, lub porzrucane w błonie śluzowej jamy ustnej. Fakt występowania torbieli głównie w zakresie gru-czołów podjęzykowych, a później podżuchwowych pró-bowano tłumaczyć tym, że ślinianki te produkują wy-dzielinę o charakterze śluzowym, podczas gdy przysusz-

nica posiada charakter bardziej surowiczy, stąd tu mniej-sze, a tam większe możliwości zageszczenia i następ-owego czopowania. Przy rozwinięciu się torbieli, współ-działa cały szereg czynników, między innymi przede-wszystkim przewlekły stan zapalny ślinianki przewodu wyprowadzającego, lub błony śluzowej w obrębie sa-mego ujścia brodawki podjęzykowej. Taki stan zapalny przebiega powoli, niespostrzeżenie i dopiero po pewnym czasie, nagle powoduje retencję. Potwierdzeniem tego faktu są nasze obserwacje, mianowicie ostry stan zapalny błony śluzowej dna jamy ustnej, tak w czasie trwania procesu, jako też po wyleczeniu nie spowodził zatrzy-mania śliny.

Wśród innych czynników stanowiących tło do wykształ-cenia się torbieli, wymienić można przypadkowe urazy mechaniczne np. przy aportowaniu, lub urazy związane z przyjmowaniem pożywienia twardego np. kości u psów. Niezaprzeczalnym czynnikiem warunkującym powstawa-nie torbieli są tkwiące w przewodzie wyprowadzającym kamienie ślinowe, które stanowią przeszkodę mecha-niczną dla odpływu wydzieliny gruczołowej. Pewne nie-jasności etiologiczne zwłaszcza w odniesieniu do czło-wieka, u którego udaje się przesondować przewody wyprowadzające ślinianek podjęzykowych i podżuchwo-nych wynikają stąd, że niejednokrotnie przewody te mimo istniejącej żabki zachowują drożność. Być może, iż w tych przypadkach istnieje torbiel któregoś z lic-znych przewodów wyprowadzających ślinianki krótko-przewodowej, lub torbiel stanowiąca rodzaj odgałęzienia od przewodu Whartona lub Bartholiniego, wreszcie tor-biel biorąca za punkt wyjścia samą śliniankę. U zwie-rząt małych, u których najczęściej zdarzają się te sprawy, zgłębnikowanie dróg wyprowadzających ślinianek podjęzykowych i podżuchwowych jest bardzo trudne do wykonania i zwykle z tego powodu jest pomijane. Dokonane operacje na tych gruczołach dowiodły ściślej łączności torbieli z gruczołem podjęzykowym. Mnie-manie, iż schorzenie to jest wadą wrodzoną odpada, po-nieważ występuje ono zarówno u osobników młodych jak i starych. W obserwowanych przypadkach, żabkę stwierdzono raczej u zwierząt starszych, u których gra-nica wieku wahała się od 3 do 10 lat.

Wśród różnych koncepcji rzucających światło na etio-logię torbieli retencyjnych w zakresie ślinianek nie brak i przypuszczeń uważających je za dobrośliwe scho-rzenie nowotworowe. Pogląd ten uwarunkowany jest po-wolnym, ale stałym powiększaniem się objętości cysty.

Zasadniczo torbiele jako twory nie zapalne przebie-gają bez dolegliwości zarówno charakteru ogólnego jak i miejscowego. Temperatura, tętno, oddechy i łaknienie pozostają niezmienione, samopoczucie zwierzęcia jest dobre, miejscowo brak jakichkolwiek cech zapalenia. Jedynym objawem, który zwraca uwagę, jest ślinienie i nieznaczne przeszkody w przyjmowaniu pokarmu. Zda-rza się jednak, że także pewne stany zapalne umiejsc-o-wione na dnie jamy ustnej, a zwłaszcza pod językiem ze względu na swoje podobieństwo do żabki określane są mianem *ranula inflammatoria*. Wydaje się, że uży-wanie tego terminu w tym znaczeniu jest niewłaściwe ze względu na to, że przez żabkę zwykliśmy rozumieć twór bez cech zapalenia. Zasadniczo żabki mogą wystę-pować u wszystkich zwierząt, najczęściej jednak u psów. Lorenz opisuje trzy przypadki torbieli u bydła, w któ-rych chodziło raczej o ostry stan zapalny ślinianki pod-językowej, przebiegający z podwyższeniem temperatury oraz silną bolesnością, który po pędzlowaniach środka-mi ściągającymi, cofnął się bez śladu. Podobnie Wys-mann spotykał się z tym schorzeniem u bydła, ale także nie miał na myśli torbieli retencyjnej, lecz jakiś ostry stan zapalny ślinianki. O wiele częściej i to we właściwej postaci żabki były obserwowane u psów przez wielu autorów między innymi Moubeta, Udriksie-ga, Bergego, Prommera, Schmidta i innych.

W ciągu ostatnich trzech lat obserwowane na klini-ce torbiele retencyjne w dwóch przypadkach u konia w postaci drobnych pęcherzyków umiejscowionych na dnie jamy gębowej tuż pod językiem oraz u psów w dwóch postaciach, wyłącznie tylko pod językiem z prawej lub lewej jego strony wzdłuż fałdu podjęzy-kowego (dwa przypadki), lub rozpoczynające się pod